

Angažovanost Čechů ve veřejném životě

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost 2007, v07-02</i>
Realizátor:	<i>Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>5. 2. – 12. 2. 2007</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Region (Oblasti NUTS 2), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1080</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>PD.3,PD.34, PD.43, PV.23,PO.45</i>
Zveřejněno dne:	<i>16. března 2007</i>
Zpracovala:	<i>Markéta Škodová</i>

Součástí únorového dotazníku CVVM byly též otázky, které zjišťovaly zájem českých občanů o politické dění doma i ve světě, jejich angažovanost v politickém a občanském životě, postoje k občanským aktivitám vedoucím k legislativním změnám a názory na možnosti, které mají lidé k ovlivnění veřejného dění.

Zájem o politické dění obecně rozdělil tuzemskou veřejnost na dvě poloviny – 50 % respondentů našim tazatelům sdělilo, že se o politiku zajímá (při součtu odpovědí „rozhodně se zajímá“ a „spíše se zajímá“), druhá polovina naopak zájem o politické dění obecně dle svého tvrzení nemá (součet odpovědí „spíše se nezajímá“ a „rozhodně se nezajímá“). Politické dění v naší zemi pak zajímá 66 % občanů, 34 % o něj zájem nejeví. Opačně je v české veřejnosti rozvrstven zájem o politické dění v Evropské unii: zájem o něj nemají více než dvě třetiny lidí (66 %), třetinu (33 %) politika v EU zajímá. A konečně více než polovina oslovených

(56 %) nemá zájem o politické dění ve světě, které naopak zajímá přes dvě pětiny (44 %) Čechů. Výsledky shrnuje tabulka č. 1.

Tabulka 1: Zájem o politiku (v %)¹

	velmi se zajímá	spíše se zajímá	spíše se nezajímá	vůbec se nezajímá	ano/ne
o politiku obecně	7	43	40	10	50/50
o politické dění v naší zemi	12	54	28	6	66/34
o politické dění v EU	4	29	47	19	33/66
o politické dění ve světě	6	38	42	14	44/56

Pozn.: Dopočet do 100 % v předposledním řádku tvoří odpovědi „nevím“.

Zájem o politiku obecně mají častěji muži než ženy, muži se také statisticky významně častěji „spíše zajímají“ a politické dění ve světě a v Evropské unii. O politické dění na žádné ze sledovaných úrovní se častěji vůbec nezajímají lidé ve věku 15-19 let a respondenti s neúplným či základním vzděláním, zájem oslovených vysokoškoláků je oproti tomu u všech položek významně větší než zájem lidí s nižším vzděláním.

Co se týče aktivit, které občané kvůli politice vyvíjejí, na prvním místě je sledování informací o politice v médiích: často tak činí dvě pětiny (39 %), někdy 35 % oslovených. S přáteli se o politice často baví každý desátý člověk, někdy 36 % respondentů. Ostatním činností – přesvědčování přátel, aby volili stejně jako oni, zapojování se do řešení veřejných problémů, účasti na politických shromážděních, setkávání s politiky nebo práci pro politickou stranu se někteří Češi věnují zřídka, ale většina z nich vůbec (viz tab. 2).

Tabulka 2: Věnuje se (v %)²

	Často	někdy	zřídka	nikdy
sledování informací o politice v médiích	39	35	23	3
diskutování o politice s přáteli	9	36	37	18
přesvědčování přátel, aby volili stejně	2	7	19	71
zapojování se do řešení veřejných problémů	3	13	33	51
účasti na politických shromážděních	2	8	22	68
setkávání s politiky	2	9	19	70
práci pro politickou stranu	2	4	6	88

¹ Otázka: „Jak moc se v současné době zajímáte a) o politiku obecně, b) o politické dění v naší zemi, c) o politické dění v Evropské unii, d) o politické dění ve světě?“

² Otázka: „Rekněte mi prosím, jak často se věnujete následujícím činnostem: a) sledujete informace o politice v médiích, b) diskutujete o politice s přáteli, c) přesvědčujete přátele, aby volili stejně jako Vy, d) zapojujete se do řešení veřejných problémů, e) zúčastňujete se politických shromáždění, f) setkáváte se s politiky, představiteli státní správy a samosprávy, g) pracujete pro politickou stranu?“

Lidé, kteří by ve volbách dali svůj hlas KSČM, relativně častěji přesvědčují své přátele, aby volili stejně jako oni, a častěji se také účastní politických shromáždění. Informace o politice v médiích sledují a diskusi o politice s přáteli se častěji věnují muži, respondenti s vysokoškolským vzděláním, lidé ve věku 45-59 let a dotázaní, kteří svou životní úroveň označili jako dobrou.

Ve výzkumu jsme dále zjišťovali, jak občané hodnotí své možnosti ovlivňovat veřejné dění. Spokojenost s naplňováním demokratických práv sledujeme dlouhodoběji, a to ze čtyř hledisek³:

Tabulka 3: Možnosti ovlivňování veřejného dění (v %)

	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	ano/ne
vyjadřovat se k problémům ve společnosti	19	47	24	8	66/32
ovlivnit řešení problémů ve své obci, městě	4	33	44	16	37/60
ovlivnit řešení problémů na celostátní úrovni	1	6	36	55	7/91
dosáhnout svých oprávněných požadavků	1	24	45	18	25/63

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi nevím.

S tím, že mají možnost otevřeně se vyjadřovat k problémům a nedostatkům ve společnosti, se ztotožňuje 6 z 10 dotázaných občanů. Dvě třetiny respondentů si myslí, že nemají možnost ovlivňovat řešení problémů ve své obci či městě, stejnou možnost na celostátní úrovni podle svého mínění nemá 91 % občanů. Pětina dotázaných věří, že je u nás možné dosáhnout svých oprávněných požadavků, dvě třetiny (63 %) jsou přesvědčeny o opaku.

Názor, že nemohou ovlivnit řešení problémů v místě svého bydliště či se vyjadřovat ke společenským problémům, mají častěji lidé s neúplným či základním vzděláním, s oběma položkami oproti tomu častěji „rozhodně“ souhlasili potenciální voliči občanských demokratů. Respondenti, kteří označili svou životní úroveň jako špatnou, častěji vyjadřovali „rozhodný“ nesouhlas u všech položek.

Z časové řady (tabulky 4 a 5 na následující straně) je patrné, že od roku 1998, kdy byla otázka ve výzkumu CVVM položena poprvé, se podstatně zvýšil počet občanů, kteří se domnívají, že mají možnost otevřeně se vyjadřovat k

³ Otázka: „Řekl byste, že v dnešní době lidé, jako jste Vy, a) mají možnost otevřeně se vyjadřovat k problémům a nedostatkům ve společnosti, b) mohou ovlivnit řešení problémů ve své obci, městě, c) mohou ovlivnit řešení problémů na celostátní úrovni, d) mohou dosáhnout svých oprávněných požadavků?“

problémům a nedostatkům ve společnosti, mohou ovlivnit řešení problémů ve své obci či městě nebo dosáhnout svých oprávněných požadavků. Podíl těch, kteří si myslí, že mohou ovlivnit řešení problémů na celostátní úrovni, je však v posledních téměř deseti letech v podstatě stejný, s tímto výrokem totiž stabilně nesouhlasí devět z deseti Čechů.

Tabulka 4: Možnosti ovlivňování veřejného dění, časové srovnání souhlasu s uvedeným výrokiem (v %)

	I/98	I/99	I/00	I/01	I/02	II/03	I/04	II/07
otevřeně se vyjadřovat k problémům a nedostatkům ve společnosti	51	56	57	57	61	60	59	66
ovlivnit řešení problémů ve své obci, městě	23	30	31	34	40	41	34	37
Ovlivnit řešení problémů na celostátní úrovni	4	5	7	8	8	7	6	7
dosáhnout svých oprávněných požadavků	16	16	25	31	28	30	22	25

Tabulka 5: Možnosti ovlivňování veřejného dění, časové srovnání nesouhlasu s uvedeným výrokiem (v %)

	I/98	I/99	I/00	I/01	I/02	II/03	I/04	II/07
otevřeně se vyjadřovat k problémům a nedostatkům ve společnosti	46	41	40	40	36	38	38	32
ovlivnit řešení problémů ve své obci, městě	73	67	64	62	58	56	62	60
ovlivnit řešení problémů na celostátní úrovni	92	91	86	87	88	89	91	91
dosáhnout svých oprávněných požadavků	77	79	62	54	62	61	67	63

Nejúčinnější občanskou aktivitou vedoucí k legislativním změnám je dle mínění české veřejnosti práce v politické straně, tento názor artikulovaly dvě třetiny respondentů⁴. Podle necelé poloviny lidí je to též demonstrace. 46 % oslovených si myslí, že účinný může být v tomto případě soudní spor a 44 % zkoumaného vzorku populace hodnotí jako účinnou práci v odborech. U dalších nabízených možností převládly odmítavé postoje. Více než dvě třetiny (65 %) Čechů soudí, že změnu zákona nelze docílit dopisem poslanci či poslankyni, 63 % z nich se domnívá, že neúčinné jsou dopisy novinám. Jako neúčinné lidé vyhodnotili též násilné akce (74 %) a práci v církvi (71 %) – viz tab. 6 na následující straně.

⁴ Otázka: „Zde jsou některé aktivity, které občané většinou dělají, aby změnili zákon. Jak účinné podle Vás jsou: a) dopisy novinám, b) práce v politické straně, c) práce v odborech, d) práce v církvi, e) soudní spor, f) demonstrace, g) dopis poslanci, h) násilné akce?“

Tabulka 6: Občanské aktivity ke změně zákona (v %)

	rozhodně účinné	spíše účinné	spíše neúčinné	rozhodně neúčinné	ano/ne
Dopisy novinám	4	27	47	16	31/63
Práce ve straně	10	50	26	4	60/30
Práce v odborech	4	40	31	12	44/43
Práce v církvi	2	10	37	34	12/71
Soudní spor	7	39	31	9	46/40
Demonstrace	8	40	35	11	48/46
Dopis poslanci	2	19	43	22	21/65
Násilné akce	3	11	29	45	14/74

Pozn.: Dopočet do 100 % tvoří odpovědi nevím.

Z šetření rovněž vyplynulo, že Češi se příliš nezapojují ani do veřejného života v místě svého bydliště. Třetina respondentů uvedla, že se účastní činnosti sportovních organizací, a čtvrtina je činná v občanských zájmových sdruženích. Do práce nadací či charitativních organizací se zapojuje 14 % lidí, 11 % se angažuje v profesních sdruženích a 9 % účastníků výzkumu v obecní samosprávě. Nejmenší účast na činnost mají mezi sledovanými položkami místní organizace politických stran, do jejichž práce se v místě svého bydliště zapojuje pouhých 7 % oslovených občanů.

Tabulka 3: Účast na činnosti (v %)⁵

	ano	ne	netýká se
občanská (zájmová) sdružení	26	72	2
nadace, charitativní organizace	14	84	2
profesní sdružení	11	86	3
politické strany	7	90	3
obecní samospráva	9	88	2
sportovní organizace	30	68	2

Do práce nadací a charitativních organizací se častěji zapojují ženy a lidé ve věkové kategorii 30-44 let, sportovní organizace častěji vyhledávají muži a oslovení ve věku 15-29 let. Občanská (zájmová) sdružení mají své příznivce zejména mezi středoškoláky a vysokoškoláky a profesní sdružení vyhledávají statisticky významně častěji muži a lidé s vysokoškolským vzděláním.

⁵ Otázka: „Řekněte prosím, zda se v místě Vašeho bydliště účastníte činnosti a) občanských (zájmových) sdružení, b) nadací, charitativních organizací, c) profesních sdružení, d) politické strany, e) obecní samosprávy, f) sportovních organizací?“